

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
СОЦІАЛЬНО – ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ
МАЙСТЕРНОСТІ

**Соціально-педагогічна підтримка дітей вимушених
переселенців**

Дипломна робота з соціальної педагогіки
(освітньо-кваліфікаційний рівень
«Бакалавр»)

студентки **4** курсу, **42** групи
галузі знань

0101 Педагогічна освіта

Напряму підготовки:

6.010106 Соціальна педагогіка

Герман Ірини Ігорівни

Керівник:

кандидат педагогічних наук,
доцент **С. М. Ситняківська**

Рецензент: кандидат педагогічних наук,
методист КВНЗ

«Житомирський інститут медсестринства»
В. О. Коваленко

м. Житомир – 2015 рік

Допущено до захисту

протокол засідання кафедри соціальної педагогіки та педагогічної майстерності

№ 11 від 18 травня 2015 року

Оцінка

Національна шкала: _____

Кількість балів: _____

ECTS: _____

Члени комісії:

_____	Сейко Н. А.
(підпис)	(прізвище та ініціали)

_____	Коляденко С. М.
(підпис)	(прізвище та ініціали)

_____	Павлик Н. П.
(підпис)	(прізвище та ініціали)

_____	Тарасенко Н.Л.
(підпис)	(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 . ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ...	7
1.1. Поняття та основні характеристики соціально-педагогічної підтримки.....	7
1.2. Діти вимушених переселенців як соціально-педагогічна проблема.....	15
1.3. Особливості соціально-педагогічної підтримки дітей з сімей вимушених переселенців.....	22
Висновки до розділу 1	30
РОЗДІЛ 2 . РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ	32
2.1. Програма і методики дослідження	32
2.2. Аналіз результатів експерименту.....	37
2.3. Програма соціально – педагогічної підтримки дітей вимушених переселенців	54
2.4. Закон України « Про охорону праці в освітніх закладах »	69
Висновки до розділу II	71
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74
ДОДАТКИ	82

Вступ

Актуальність дослідження. Актуальність дослідження зумовлена подіями, що відбуваються на сході України, які продемонстрували велике значення і цінність людей, їх роль у суспільно-історичних змінах. На сьогодні стала безсумнівною необхідність соціально-педагогічної допомоги як окремим людям, так і цілим соціальним групам. Війна на сході України є викликом для усього українського народу. Подолати військову агресію, підтримати армію, допомогти пораненим, дати притулок вимушеним переселенцям, сприяти відновленню життя у повернутих містах і селах – стало тими завданнями, котрі об'єднали українців з усіх куточків нашої країни та й у всьому світі.

Втім, поруч із завданнями кожного українця, що полягає у зміні власної свідомості щодо оцінки подій і тих фізичних та психологічних ран, яких завдає війна постає необхідність кваліфікованої соціально – педагогічної допомогидітям вимушених переселенців, а саме через навчання спеціалістів соціально – педагогічної діяльності практичних та теоретичних навичок надання даної допомоги, отже в швидкий термін підвищувати власну компетентності відповідно до суспільних проблем та потреб сучасності. Варто зазначити необхідність організації належних спеціалізованих програм і тренінгів соціально–педагогічної допомоги дітям вимушених переселенців.

Є важливим окреслити, що вимушені переселенці це не тільки ті люди, які були змушені покинути або залишити свої будинки чи місця звичайного проживання в результаті або задля уникнення наслідків збройного конфлікту, а й ті, хто постраждав від стихійних чи антропогенних лих або викликаних діяльністю людини лих, і які не перетинали міжнародно визнаний кордон України.

В дипломній роботі ми розглядали категорію «діти вимушених переселенців» - це діти батьки яких змушені були залишити звичайні місця

проживання щоб уникнути наслідків збройних конфліктів, окупації і повсюдних проявів насильства, стихійних чи антропогенних лих, релігійного чи політичного переслідування.

В роботі окреслено термін «вимушені переселенці», як поняття, що включає в себе внутрішньо переміщених осіб, тих, хто постраждав від стихійних чи антропогенних лих або лих викликаних діяльністю людини.

Дослідники, що працювали у даному напрямку: Н. П. Бочкор, Є. В. Дубровська, О. В. Залеська, О. А. Калашник, Л. Г. Ковальчук, В. М. Бондаровська, О. А. Возіянова, О. П. Григоренко, Т. В. Гуцаленко, І. О. Савенець, Ю. О. Юр, О. Я. Куриленко, Н. А. Максимова та інші.

Маємо говорити, що в суспільстві на сьогодні є потреба в якісній соціально – педагогічній допомозі дітям вимушених переселенців з одного боку і недостатність теоретичної й практичної підготовки спеціалістів в наданні даної допомоги, що стало підставою у виборі теми дослідження.

Об'єкт дослідження: процес забезпечення соціально–педагогічної підтримки дітей вимушених переселенців.

Предмет дослідження: форми і методи соціально–педагогічної підтримки дітей вимушених переселенців.

Метою дослідження є: дослідження ефективних форм і методів соціально–педагогічної підтримки дітей вимушених переселенців.

Відповідно до мети визначені наступні **завдання дослідження:**

1. Розглянути поняття та основні характеристики соціально–педагогічної підтримки дітей вимушених переселенців.
2. Дослідити ефективність соціально–педагогічної підтримки дітей вимушених переселенців.
3. Розробити програму соціально–педагогічної підтримки дітей вимушених переселенців.

Методи дослідження. Для перевірки виконання поставлених завдань дослідження ми використали теоретичні й емпіричні методи.

Практичне значення дослідження: полягає в актуальності даної теми в суспільстві. Адже саме зараз, діти вимушених переселенців, потребують соціально–педагогічної підтримки з боку соціальних педагогів де вони навчаються щоб успішно пристосуватися до нових умов.

Публікації: Соціально–педагогічна підтримка дітей вимушених переселенців // Актуальні проблеми соціальної сфери : [збірник наукових робіт викладачів і студентів / за заг. ред. Н. П. Павлик]. – Житомир : Вид-во Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2015. – Вип. 4. – с. 21-22.

Структура: дипломна робота складається із вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури, додатків.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів теоретичного аналізу дослідження окресленої проблеми дає підстави для наступних висновків, відповідно до мети ми виконали поставлені завдання:

1. Розглянуто поняття та основні характеристики соціально–педагогічної підтримки дітей вимушених переселенців.
2. Досліджено ефективність соціально–педагогічної підтримки дітей вимушених переселенців.
3. Розроблено програму соціально–педагогічної підтримки дітей вимушених переселенців.

Діти вимушених переселенців – це діти громадянина України, іноземного громадянина чи особи без громадянства, які постійно проживають на законних підставах на території України і змінили місце проживання в межах неї за певних обставин (уникнення збройного конфлікту, стихійних чи антропогенних лих, голоду, епідемії чи окупації). Причинами вимушеного переселення є економічні, соціальні, природні чи антропогенні лиха.

Тема, на даний час є актуальною, оскільки саме таких дітей з кожним днем все більше і в них виникає багато проблем. Діти вимушених переселенців потребують соціально-педагогічної підтримки, оскільки вони можуть становити «групу ризику».

Щоб покращити стан дітей вимушених переселенців і допомогти їм потрібно здійснювати соціально-педагогічну підтримку. Вона представляє собою діяльність, спрямовану на надання превентивної й оперативної допомоги дітям (підліткам, родинам) у вирішенні їхніх соціально-педагогічних проблем у середовищі життєдіяльності. Соціально–педагогічна підтримка спрямована на головне – пристосування особистості до нових умов. Вона надається в разі реальної проблеми дитини.

Ефективність соціально-педагогічної підтримки полягає, безпосередньо, в забезпеченні дотримання прав і потреб дитини з сім'ї вимушених

переселенців. Підтримка повинна бути систематизованою, спланованою і мати індивідуальний підхід до кожної дитини вимушених переселенців, адже забезпечує комплексну реабілітацію і успішне пристосування цих дітей до нових умов життя.

Отже, соціально-педагогічна підтримка – це комплекс заходів соціально-педагогічного характеру, які спрямовані на допомогу в складній життєвій ситуації. Мета соціально-педагогічної підтримки полягає в тому, щоб дитина сама навчилась виходити з усіх тяжких для неї ситуацій. Ця ж підтримка полягає в оперативності, індивідуальному підході до кожного клієнта, спрямованості на розв'язання індивідуальних проблем, пов'язаних зі здоров'ям соціальним, комплексності, просування у навчанні, комунікацією, життєвим самовизначенням самої дитини, впевненістю в своїх силах і собі. Соціальний педагог повинен, безпосередньо, забезпечити посередництво між клієнтами, обтяженими їхніми складними проблемами і різними структурами й особами, що надають допомогу.

Соціально–педагогічна підтримка вимушеним переселенцям є ефективною, оскільки порівнявши результати методики В. В. Бойко, які були проведені соціальними педагогами раніше (коли вони тільки з'явилися в школі) і результатами нашого дослідження через чотири місяці, виявилось, що у більшості дітей вимушених переселенців на даний час проблеми зменшилися тепер їм нічого не заважає у спілкуванні з партнерами. Вони знаходять спільну мову з однолітками і не бояться «відкритися». За даними соціометричних досліджень і інтерв'ювання соціальних педагогів діти вимушених переселенців серед однокласників знайшли собі друзів. А за словами класних керівників більшість дітей вимушених переселенців пристосувались і успішно ввійшли до нового оточення.

А ось результати дослідження «Малюнок сім'ї» показали, що є певний відсоток дітей вимушених переселенців, які відчували страх, пригніченість, відчували себе зайвими і знедоленими. В малюнках зобразили, що вони проживають окремим життям від батьків і недостатню емоційну насиченість

між членами родини. За свідченнями батьків, деякі діти проявляють агресію і не хочуть ходити до школи, у них є бажання повернутися назад, оскільки там була більша кількість друзів і знайомих ніж вони мають на даний час. І за результатами дослідження «Неіснуюча тварина» можна зробити висновок, що з боку оточення цим дітям бракує визнання. Ці всі проблеми пов'язані з вимушеним переселенням, що вплинуло на емоційну, психологічну та інші сфери які утруднюють пристосування. Це означає, що вони потребують втручання спеціаліста для вирішення цих проблем.

Нами була розроблена програма розвитку соціально-педагогічної підтримки дітей вимушених переселенців. В її основу покладене створення соціально-педагогічних умов для ефективної соціалізації та самореалізації учнів, забезпечення всебічної підтримки та розвитку їх активності, реалізації інтелектуального, фізичного, творчого потенціалу учнів. Реалізація програми відбуватиметься в трьох напрямках (Курс тренінгів, ігротерапія та театралізована психотерапія), які сприятимуть соціалізації дітей вимушених переселенців.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці сучасних форм та методів соціально–педагогічної підтримки дітей вимушених переселенців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Адаптація вимушено переселених дітей [Електронний ресурс]. — Режим доступу до журн.: <http://yandex.ua>. — Голов. з екрану.
2. Адаптація, дезадаптація і реадaptaція людини [Електронний ресурс]. — Режим доступу до журн.: <http://www.ukrainereferat.org>. — Голов. з екрану.
3. Арт-терапія [Електронний ресурс]. — Режим доступу до журн.: <http://uk.wikipedia.org>. — Голов. з екрану.
4. Білодіда І. К. Словник української мови / І. К. Білодіда [за ред. І. К. Білодіда]. — К.: Наукова думка, 1975. — 516с.
5. Блейхер В. М., Крук И. В. Словарь психиатрических терминов [Електронний ресурс]. / В. М. Блейхер, И. В. Крук // Мир психологии. — Режим доступу до журн.: <http://www.persev.ru>. — Глав. с экрана.
6. Бочарова В. Р. Соціальний захист людини / В. Р. Бочарова, М. П. Гур'янова // Регіональні моделі. — М., 1995. — С. 15-17.
7. Вимушене переселення [Електронний ресурс]. // Основные этапы работы над делом заявителя на статус беженца в Евросоюзе. — Режим доступу до журн.: <http://bukvar.su>. — Голов. з екрану.
8. Все о рисовании рисуночная психотерапия [Електронний ресурс]. — Режим доступу до журн.: <http://prorisovanie.ru>. — Голов. з екрану.
9. Газман О. С. Неклассическое воспитание: от авторитарной педагогики к педагогике свободы / О. С. Газман. — М. : Академия, 2003. — 320 с.
10. Галагузова М. А. Категориально-понятийные проблемы социальной педагогики / М. А. Галагузова // Понятийный аппарат педагогики и образования: Сб. науч. тр.; [Отв. ред. М. А. Галагузова]. — Екатеринбург: Изд-во «СВ-6», 1998. — №3. — С. 182–183.
11. Гукаленко О. В. Теоретико-методологические основы педагогической поддержки и защиты учащихся-мигрантов в

поликультурном освітньому просторі : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Ольга Владимировна Гукаленко. – Ростов-на-Дону, 2000. — 71 с.

12. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [Електронний ресурс]. — Режим доступу до журн.: <http://zakon4.rada.gov.ua>. — Голов. з екрану.

13. Закон України «Про захист прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» Права Людини в Україні [Електронний ресурс] // Інформаційний портал Харківської правозахисної групи. — Режим доступу до журн.: <http://www.khpg.org>. — Голов. з екрану.

14. Закон України про охорону праці в освітніх закладах [Електронний ресурс]. — Режим доступу до журн.: <http://zakon2.rada.gov.ua>. — Голов. з екрану.

15. Зміст і форми роботи соціального педагога з різними типами сімей [Електронний ресурс]. — Режим доступу до журн.: <http://refoteka.ru>. — Голов. з екрану.

16. Козлова О. Н. Введение в теорию социального воспитания / О. Н. Козлова. — М. : Интерпракс, 1994. — 92 с.

17. Кочерга И. В. Социально-педагогическая поддержка педагогов среднего профессионального образования с синдромом эмоционального выгорания: автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. пед. наук : 13.00.08 / Ирина Владимировна Кочерга. — М. : Майкоп, 2007. — 208 с.

18. Куликова Л. Н. Саморазвитие ребёнка в детской организации : психолого-педагогические возможности/ Л. Н. Куликова. — Хабаровск : ИПРА, 1997. — 64 с.

19. Липский И. А. Социальная педагогика: опыт моделирования и прогнозирования / И. А. Липский. — Новосибирск : НГУ, 2002. — 69 с.

20. Максимова Н. А. Методичні рекомендації щодо організації та надання психологічної допомоги дітям та сім'ям вимушених переселенців [Електронний ресурс]. / Н. А. Максимова. — Режим доступу до журн. : <http://yandex.ua>. — Голов. з екрану.

21. Медична та соціальна робота з біженцями і вимушеними переселенцями в Росії [Електронний ресурс].— Режим доступу до журн.: <http://ukrefs.com.ua>. — Голов. з екрану.
22. Методи педагогічної підтримки [Електронний ресурс].— Режим доступу до журн.: <http://pidruchniki.com>. — Голов. з екрану.
23. Методика визначення труднощів у встановленні контактів В. Бойка [Електронний ресурс]. // Ваш психолог. — Режим доступу до журн.: <http://www.psy.rv.ua>. — Голов. з екрану.
24. Методика «Малюнок сім'ї» [Електронний ресурс].— Режим доступу до журн.: <http://ukrefs.com.ua>. — Голов. з екрану.
25. Методика «Неіснуюча тварина» [Електронний ресурс]. — Режим доступу до журн.: <http://te.zavantag.com>. — Голов. з екрану.
26. Методичні рекомендації щодо організації психолого-педагогічного супроводу дітей, які потребують додаткового захисту та опинилися в складних життєвих обставинах [Електронний ресурс]. — Режим доступу до журн.: <http://colegium.mk.ua>. — Голов. з екрану.
27. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навчальний посібник / Н. Є. Мойсеюк. — К. : Знання, 1999. — 350 с.
28. Одногулова І. Л. Соціально-педагогічна підтримка студентів-сирот в умовах професійної підготовки в вузі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Ірина Леонидівна Одногулова. - Ставрополь, 2005. —179 с.
29. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов — М. : Русский язык , 1988. — 433 с.
30. Олиференко Л. Я. Муниципальная система социально-педагогической поддержки детства: теория и практика: дисс. ... д-ра пед. наук : 13.00.05 / Любовь Ярославовна Олиференко. – М., 2000. – 406 с.
31. Особливості соціально-педагогічної підтримки дітей-сиріт в умовах дитячого табору [Електронний ресурс]. — Режим доступу до журн.: <http://ua-referat.com>. — Голов. з екрану.

32. Принципи і методи соціально-педагогічної діяльності [Електронний ресурс]. — Режим доступу до журн.: <http://pidruchniki.com>. — Голов. з екрану.

33. Приданнікова О. М. Особливості педагогічного керівництва самовихованням учнів старших класів допоміжної школи [Електронний ресурс]. / О. М. Приданнікова — Режим доступу до журн.: <http://www.br.com.ua>. — Голов. з екрану.

34. Проект Закону України «Про вимушених переселенців» [Електронний ресурс]. // Права людини в Україні. — Режим доступу до журн.: <http://khpg.org>. — Голов. з екрану.

35. Проект Закону України «Про вимушених переселенців» [Електронний ресурс]. // Права людини в Україні Український портал Харківської правозахисної групи. — Режим доступу до журн.: <http://khpg.org>. — Голов. з екрану.

36. Прояв особистісних особливостей дітей біженців і вимушених переселенців в совладання з акультураційним стресом [Електронний ресурс]. // [Психологія](#). — [Режим доступу до журн.:](#) <http://bukvar.ua>. — Голов. з екрану.

37. Психологическая готовность ребенка к школе [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://osvita.ua>. — Глав. З екрану.

38. Психологічний супровід дітей та підлітків в особливих умовах сьогодення [Електронний ресурс]. — Режим доступу до журн.: <http://ordzhonikidze-osvita.edukit.dp.ua>. — Голов. з екрану.

39. Психотерапевтическое воздействие психодрамы [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://otherreferats.allbest.ru>. — Глав. с екрану.

40. Расчетина С. А. Социодидактика : История и теория социальной педагогики / С. А. Расчетина, О. М. Зайченко. — Великий Новгород : НовГУ, 2003. — 343 с.

41. Ролі соціального педагога [Електронний ресурс]. // Соціальний педагог в освіті. — Режим доступу до журн.: <https://sites.google.com>. — Голов. з екрану.

42. Рональд Х. Линден норм и нянь: влияние в школе [Електронний ресурс]. / Х. Рональд — Режим доступу до журн.: <https://rowman.com>. — Голов. з екрану.

43. Словник української мови: [за ред. І. К. Білодіда]. — К.: Наукова думка, —1975. — 28 с.

44. Социометрия: исследование межличностных отношений в группе [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://psyfactor.org/moreno.htm>. — Голов. з екрану.

45. Технологія роботи соціальних педагогів з дітьми «груп ризику» [Електронний ресурс]. — Режим доступу до журн.: <http://lektsiopedia.org>. — Голов. з екрану.

46. Токмакова О. В. Педагогическая поддержка интеллектуального развития младших подростков в процессе обучения : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Ольга Владимировна Токмакова. — Киров, 2003. — 192 с.

47. Томпсон Дж. Организации в действии: основы обществознания административных теория [Електронний ресурс]. / Дж. Томпсон. — Режим доступу до журн.: <http://www.jstor.org>. — Глав. с екрану.

48. Филонов Г. Ценностно-целевые ориентации социально-педагогической деятельности / Г. Филонов. — Кострома : КГПУ, 2001. — 87 с.

49. Функції соціального педагога у загальноосвітніх навчальних закладах [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://lektsiopedia.org>. — Голов. з екрану.

50. Функції та соціальні ролі соціального педагога [Електронний ресурс]. — Режим доступу до журн.: <http://yandex.ua>. — Голов. з екрану.

51. Bird B. Talking with Patients, 2nd Ed. Philadelphia : J. B. Lippincott Company, 1973.

52. Bäckman Guy Studien zu vergleichender Sozialpädagogik und internationaler Sozialarbeit und Sozialpolitik / Guy Bäckman // The Globalisation of World Politics. – Oxford and New York: Oxford University Press, 2001. – pp. 356 – 383. – Режим доступа: <http://www.worldcat.org/title/health-wellness-and-soc...> – Голов. з екрану.
53. George R. L., Cristiani T. S. Counseling: Theory and Practice, 3rd Ed. Englewood Cliffs. N. J.: Prentice Hall, 1990.
54. Kornbeck Jacob Social Pedagogy for the Entire Lifespan / Jacob Kornbeck// The Globalisation of World Politics. – Oxford : Oxford University Press, 2001. – pp. 356 – 383. – Режим доступа: <http://www.worldcat.org/title/health-wellness-and-soc...> – Голов. з екрану.
55. Kociunas R. Asmenybes tyrimo paslatys psichosomatineje medicinoje // Psichologija, 1985. Nr. 4. P. 117-132.
56. Kánská M. Social Pedagogy and Counseling Graduates in the Process of Learning Professional Role / M. Kánská. – The Department of Educational Sciences. : Queen's University Belfast, 2012. – 200 с.
57. Thompson James D. Organizations in action : social science bases of administrative theory / James D. Thompson. – New Brunswick : Transaction Published, 2003. – 192 p. – Режим доступа: <http://www.jstor.org/discover/10.2307/3556682?uid=373...> – Голов. з екрану.